

PATVIRTINTA:
Pagėgių savivaldybės tarybos
2019 m. gegužės 2 d.
sprendimu Nr. T-64

**PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2017 METŲ ATASKAITA**

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. BENDROJI DALIS.....	4
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“).....	4
2. SPECIALIOJI DALIS.....	12
2.1. PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	12
2.1.1. ILGALAIKIO NEDARBO LYGIS.....	12
2.1.2. MIRTINGUMAS/STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ.....	13
2.1.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU	16
3. APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS	17

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną – tai tęstinis, sistemingai atliekamas su sveikata susijusių ir planuoti, įgyvendinti bei visuomenės sveikatos praktikai vertinti reikalingų duomenų rinkimas, analizė ir interpretavimas (Pasaulio sveikatos organizacija, toliau – PSO). Pagrindinis atliekamos stebėsenos produktas/rezultatas – tai informacija veiksams/intervencijoms atlikti.

Visuomenės sveikatos stebėsenos Pagėgių savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie Savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti Savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemonės; taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti Savivaldybės politikus siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo Savivaldybės teritorijoje.

Visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėse vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

Pagrindinis visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje dokumentas – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa, kurios strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programoje nurodyti 4 tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. Programos uždaviniai – sumažinti skurdo lygį ir nedarbą, sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu, sumažinti alkoholinių gėrimų ir tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą, skatinti sveikos mitybos įpročius, ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius, gerinti motinos ir vaiko sveikatą, mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą ir kt.

Visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2017 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Pagėgių savivaldybėje. Pateikiami rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) yra siejami su Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslų bei jų uždavinių įgyvendinimu. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Ataskaita parengta naudojantis Higienos instituto Sveikatos informacijos centro informacinė sistema (toliau–HISIC), HISIC parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2017 m.“, Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalo informacija, Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio biuro duomenų baze „Sveikata visiems (HFA)“.

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Lietuvos sveikatos rodiklių informacinės sistemos duomenimis 2017 m. Pagėgių savivaldybėje vidutinis metinis gyventojų skaičius siekė 7944. Vyrų dalis sudarė 47,13 proc., moterų – 52,87 proc. 0-17 metų amžiaus gyventojų dalis sudarė 19,22 proc., 18-44 m. amžiaus – 31,34 proc., 45-64 m. – 30,83 proc., o vyresnių kaip 65 m. gyventojų dalis siekė 18,61 proc. Mieste gyveno 23,19 proc., o kaime 76,81 proc. savivaldybės gyventojų. 2017 m. gimė 84 kūdikiai, mirė 130 gyventojai.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas siekiant palyginti 2017 m. Pagėgių savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, rodiklių reikšmės suskirstytos į 3 grupes:

1. Savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *Savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**.

2. Savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *Savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**.

3. Likusių savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Pagrindinių rodiklių sąrašo (toliau – PRS) analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Pagėgių savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais išrinktos 3 PRS reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausios palyginti su kitų savivaldybių profilio reikšmėmis. Sudarytas probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių išsami analizė ir vertinimas.

Iš 1 lentelės „Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių matyti, kad:

1 Išvisų sveikatos rodiklių yra geresni (žalioji zona):

- 1.1. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių;
- 1.2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius;
- 1.3. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis;
- 1.4. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo;
- 1.5. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo rodiklis;
- 1.6. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis;
- 1.7. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių;
- 1.8. Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius;
- 1.9. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu;

- 1.10. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius;
- 1.11. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze;
- 1.12. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių;
- 1.13. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis;
- 1.14. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis;
- 1.15. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;
- 1.16. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje;
- 1.17. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

2 Rodiklių reikšmės patenkančios į prasčiausių analizuojamų reikšmių grupę (raudonoji zona):

- 2.1. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
- 2.2. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių;
- 2.3. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius;
- 2.4. Socialinės rizikos šeimų skaičius;
- 2.5. Gyventojų skaičiaus pokytis;
- 2.6. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius;
- 2.7. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius;
- 2.8. Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas.

3 Dauguma Pagėgių savivaldybės rodiklių reikšmių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią analizuojamų reikšmių grupę (geltonoji zona) (žr. 1 lent.), tačiau vertėtų atkreipti dėmesį rodiklius, artėjančius prie „raudonosios zonos“, tai:

- 3.1. Išvengiamas mirtingumas;
- 3.2. Ilgalaikio nedarbo lygis;
- 3.3. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu;
- 3.4. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
- 3.5. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
- 3.6. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys;
- 3.7. 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys;
- 3.8. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis;
- 3.9. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu;
- 3.10. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje.

Pirmajame lentelės stulpelyje pateikiami PRS, suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* pateikiami atvejai absoliučiais skaičiais (pvz. kiek gyventojų mirė dėl savižudybių, kiek dirba šeimos gydytojų, kiek išduota licencijų prekiauti alkoholiu ir pan.), *trečiajame* – Pagėgių savivaldybės rodiklio reikšmė, *ketvirtajame* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *penktajame* – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *šeštajame* – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *septintajame* – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Atvejų skaičius (abs. sk.)	Pagėgių savivaldybės reikšmė	Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis: savivaldybė /Lietuva/
1	2	3	4	5	6	7
<u>STRATEGINIS TIKSLAS - PASIEKTI, KAD 2025 METAIS ŠALIES GYVENTOJAI BŪTU SVEIKESNI IR GYVENTU ILGIAU, PAGERĖTU GYVENTOJŲ SVEIKATA IR SUMAŽĖTU SVEIKATOS NETOLYGUMAI</u>						
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)		72,7	75,7	70,7	77,8	0,96
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	-	33,1	23,1	39,3	1,0	1,1
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį						
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą						
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) (100 000 gyv.)		50,4	26,5	0	75,4	1,9
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) (100 000 gyv.)	4	43	25,9	0	65,5	1,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius (1 000 gyventojų)	145	225	76,3	36	225	3,0
Socialinės rizikos šeimų skaičius (1 000 gyventojų)	66	8,3	3,5	0,3	9	2,4
Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.)	189	3,7	2,1	0,3	8,2	1,8
Gyventojų skaičiaus pokytis (1 000 gyventojų)	-177	-22,5	-13,8	1,8	-29,8	2,0

1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu						
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) (100 000 gyventojų)	6	75,5	99,3	31,6	223,9	0,8
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00–Y98) (100 000 gyventojų)		79,4	97,8	29	187,2	0,8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius (1 000 gyventojų)	290	289,4	159,1	54,9	360,9	1,8
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius (1 000 gyventojų)	510	64,2	26,4	2,8	98,8	2,4
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) (100 000 gyventojų)	3	37,8	39,5	0	104,8	1,0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką						
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą						
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (10 000 darbingo amžiaus gyventojų)	0	0	1,1	0	3,8	0
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje (10 000 gyventojų)	20	135,3	145,1	70,7	220,9	0,9
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius (10 000 gyventojų)	43	90,6	68,3	42,5	127,4	1,3
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) (10 000 gyventojų)	110	23,2	70,7	0	108,7	0,3
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį						
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) (100 000 gyventojų)	0	0	5	0	26,6	0
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) (100 000 gyventojų)		0	4,9	0	25,5	0
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) (100 000 gyventojų)	0	0	15	0	71,1	0
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) (100 000 gyventojų)		0	14,7	0	74,8	0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių						

Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) (100 000 gyventojų)	0	0	8,8	0	30,4	0
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) (100 000 gyventojų)		0	8,7	0	34,5	0
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) (100 000 gyventojų)	0	0	3,2	0	15,4	0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius (100 000 gyventojų)	2	25,2	61,8	22,9	155,6	0,4
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą						
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui/kg	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)		Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)		Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą						
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą						
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)	0	0	3,9	0	12,6	0
Standartizuotas mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)		0	4	0	16,6	0
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)	2	25,2	20,5	3,3	57,8	1,2
Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)		34,6	20,2	3,3	59,5	1,2
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) (100 000 gyventojų)	1	12,6	53,6	0	281,5	0,2
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais (asmenų skaičius)	56	141,9	186,9	69,4	376,9	0,8

Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais (asmenų skaičius)	56	141,9	164,7	38,5	344,2	0,9
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius						
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	2	40	34,3	8,8	66,7	1,2
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius						
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais						
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius (1 000 gyventojų)	259	32,6	33,1	15,8	65,7	1,0
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius (1 000 gyventojų)	32	5	6,5	2,7	9,6	0,8
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą						
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	25	3,1	2	1,3	7	1,6
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius (10 000 gyventojų)	8	10,1	7,7	2,1	13,3	1,3
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	67315	8,5	9,1	6,7	11,6	0,9
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis (balais)						
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (100 000 gyventojų)	0	0	3,9	0	14,8	0
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) (10 000 gyventojų)	1	1,3	3,1	0	8	0,4
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą						
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	0	0	3	0	27	0
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	468	94,2	93,5	86,6	99,4	1,0

1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)	442	92,9	93,7	87	100	1,0
Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.)	148	23,6	16,4	2,2	57,9	1,4
Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas	99	12,3	18	6	26,9	0,7
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius (1000 gyventojų)	1	6	5,4	0	18,8	1,1

4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę

Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) (100 000 gyventojų)	79	995	773,3	585,3	1063,6	1,2
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) (100 000 gyventojų)	21	264,4	282,7	175,1	476,7	0,9
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) (100 000 gyventojų)		264	274,7	177,2	477,9	0,9
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) (100 000 gyventojų)	10	125,9	189,8	94,9	544,6	0,7
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) (100 000 gyventojų)		117,3	183,9	107,7	447,4	0,7
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) (10 000 gyventojų)	58	73	62,3	23	205	1,2
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje (proc.)	620	52,8	48,6	12,1	65,1	1,1
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje (proc.)	836	45,1	52,8	28,4	72,2	0,9
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje (proc.)	1416	55,8	52,2	21,9	66,1	1,1

Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje (proc.)	905	47,8	40,8	21,7	57,6	1,2
--	-----	------	------	------	------	-----

Šaltiniai: HISIC, HFA, Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalas

2. SPECIALIOJI DALIS

Šioje dalyje analizuojamos specifinės problemos ir rodikliai, kurie Pagėgių savivaldybėje turi ekstremalias reikšmes lyginant su kitomis savivaldybėmis.

Remiantis Higienos instituto Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos rašymo metodinėmis rekomendacijomis, įvertinus savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, kasmet reikia išskirti po 3 prioritetines savivaldybės visuomenės sveikatos problemas. Išskirti problemines sritis galima keliais būdais:

1. Vertinant, kurios savivaldybių reikšmės yra blogiausios Lietuvoje (t.y. raudonos zonos);
2. Vertinant keleto metų pokytį;
3. Vertinant, kokios priemonės buvo daromos, ir kaip jos pakeitė situaciją.

Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos būklei apibūdinti buvo pasirinkta vertinti blogiausias savivaldybės reikšmes ir dviejų metų pokytį. Buvo atsižvelgta į mažą gyventojų skaičių, didelis dėmesys skirtas absoliučių skaičių vertinimui, kurie apibūdino pagrindinius sveikatos rodiklius. Pagrindinių rodiklių sąrašas ir jų reikšmės pristatytos Pagėgių savivaldybės Bendruomenės sveikatos tarybai. Tarybos siūlymu, išskirtos šios prioritetinės sritys:

1. Ilgalaikio nedarbo lygis,
2. Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų,
3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu.

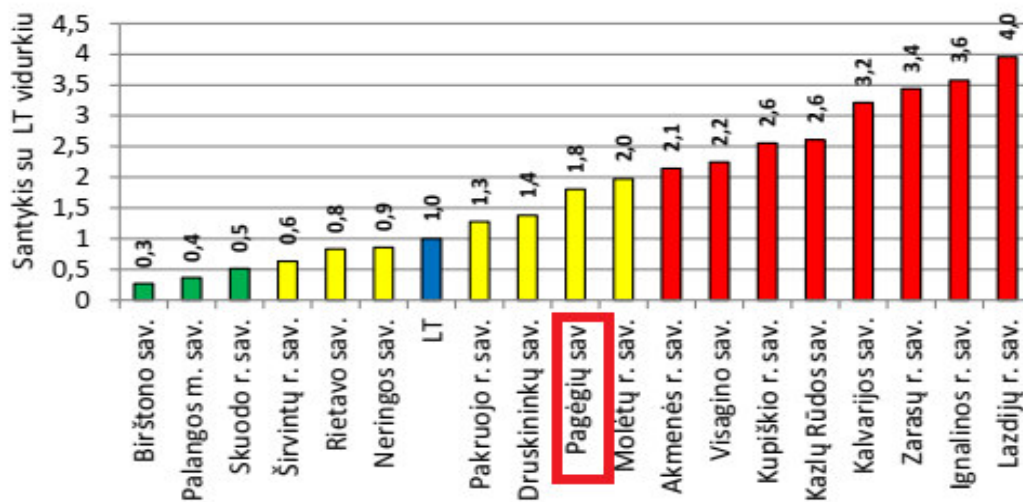
2.1. PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

2.1.1. ILGALAIKIO NEDARBO LYGIS

Ilgalaikio nedarbo lygis – tai bedarbystė, trunkanti ilgiau kaip metus, parodanti darbo jėgos procentą nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikis nedarbas – vienas iš socialinių – ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, kuris turi nemažą įtaką fizinei ir psichinei sveikatai, socialinei gerovei. Rodiklį galima priskirti rizikos sveikatai grupei.

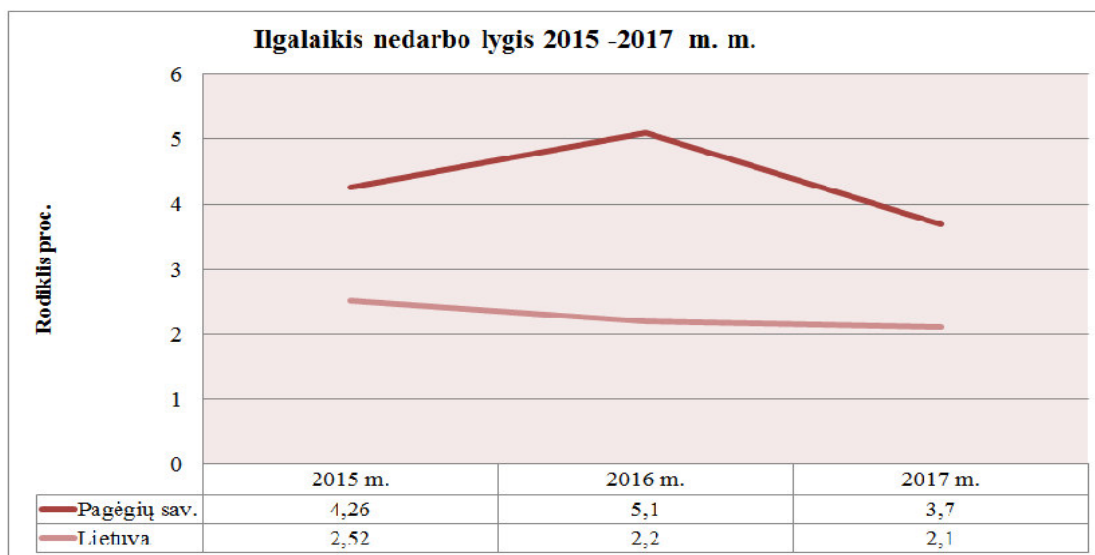
Šalies savivaldybėse ilgalaikio nedarbo lygis pasiskirstęs netolygiai. Labiausiai ilgalaikis nedarbas paplitęs mažesnėse savivaldybėse Kelmės r. sav. – 5,3 proc., Joniškio r. sav. – 4,5 proc., Alytaus r. sav. – 4,3 proc.. Tam įtakos turi didesniuose miestuose esanti didesnė darbo vietų pasiūla, didesnis jaunų, išsilavinusių žmonių skaičius.

Absoliučiais skaičiais 2017 m. ilgalaikis nedarbo lygis Pagėgių r. savivaldybėje sumažėjo, nes 2015 m. registruoti 236 ilgalaikiai bedarbiai, o 2017 m. - 189 ilgalaikiai bedarbiai. Taip pat pastebima, kad šis rodiklis Lietuvos rodiklį viršijo beveik du kartus (žr. 1 pav.). Ilgalaikis nedarbas tiesiogiai ar netiesiogiai, tampa prielaida geros sveikatos blogėjimui. Žmogaus esminis poreikis yra socializacija, kai jos nėra, galimos nepalankios sveikatai reakcijos.

1 pav. Ilgalaikio nedarbo, savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu
 Šaltinis: Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse, Vilnius, 2018

Taip pat stebint rodiklius pateiktus diagramoje apačioje (žr. 2 pav.), darbingo amžiaus (15 - 64 m.) ilgalaikis nedarbo lygis 2015 – 2017 m. mažėja, tačiau lyginant su Lietuvos rodikliu, vis dar išlieka aukštas, todėl jį būtina mažinti imantis priemonių, kurios mažintų nedarbą savivaldybėje bei

2 pav. Ilgalaikis nedarbo lygis, procentas nuo darbo jėgos Pagėgių sav. ir Lietuvoje 2015–2017 m.
 Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

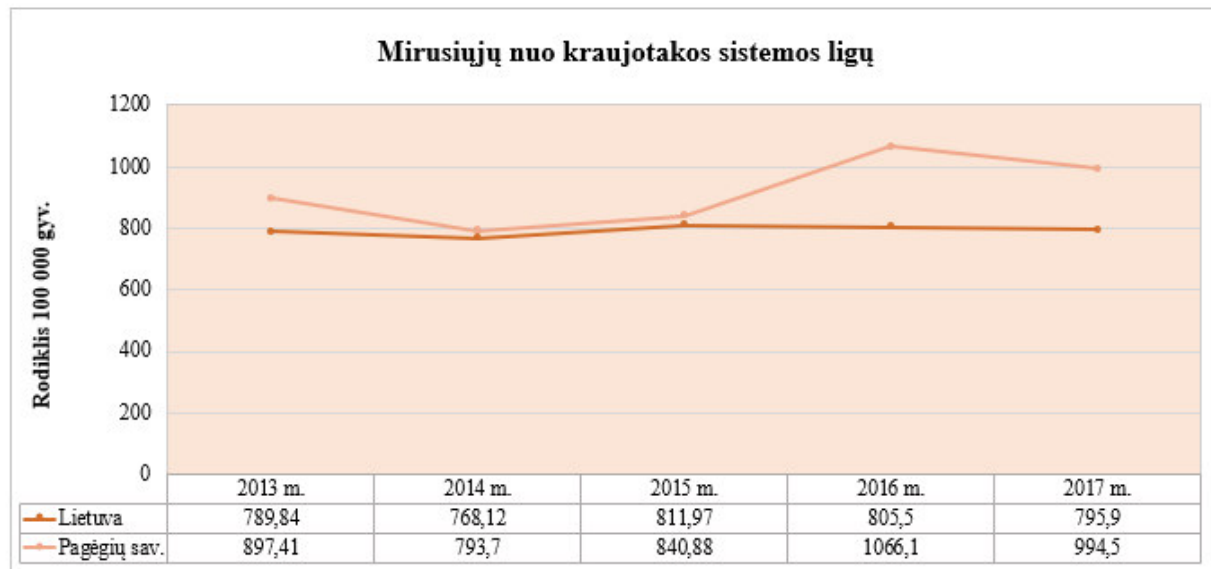
2.1.2. MIRTINGUMAS/STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ

Aukšto mirtingumo rodiklio dėl mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų analizė savivaldybėje yra būtina įgyvendinant LSP tikslo „Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos

priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius“ uždavinį „Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“ bei ieškant šios problemos priežasčių bei jos sprendimo būdų.

2013 – 2017 m. laikotarpyje Pagėgių savivaldybėje nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 390 gyventojai. Didžioji dauguma – vyresni nei 65 m. amžiaus asmenys (331 asmenų). Lyginant pagal lytį mirė 165 vyrai ir 225 moterys. Daugiau miršta kaimo gyventojai (285 asmenys), negu miesto (105 asmenys).

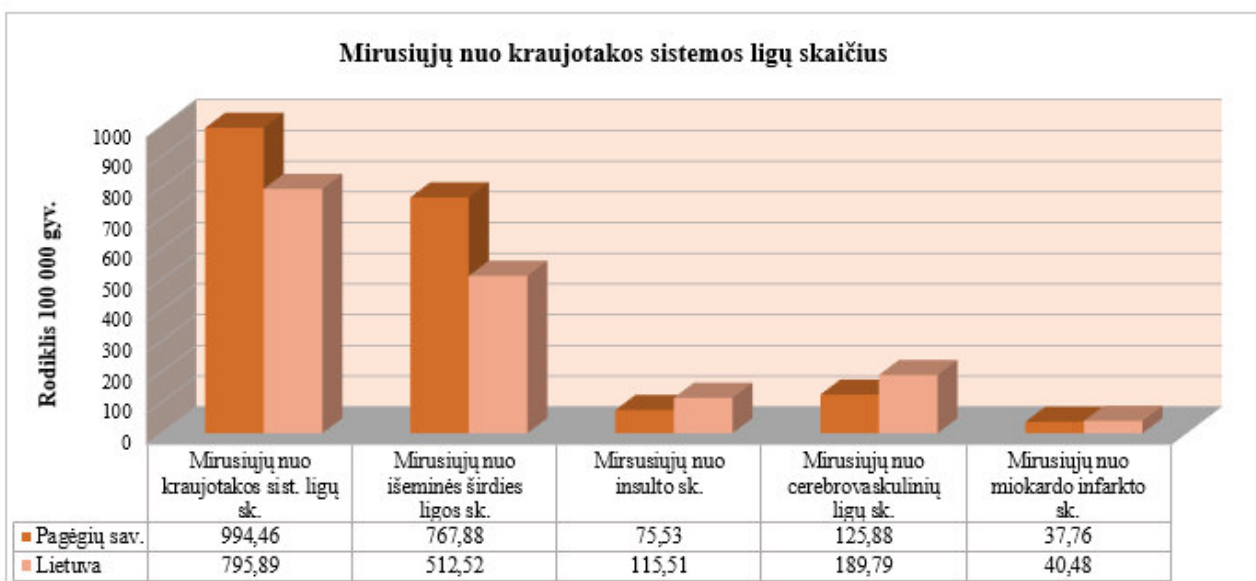
Stebint mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų pokytį 2013–2017 m. pastebima, kad šis rodiklis Pagėgių sav. ženkliai aukštesnis už Lietuvos vidurkį (žr. 3 pav.). Stipriausias pokytis matomas 2015-2016 m. (2015 m.- 72 abs. sk., 2016 m.-88 abs. sk.), tačiau 2017 m. šis nežymiai sumažėjo.

3 pav. Mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų sk. 100 000 gyv. Pagėgių sav. palyginimas su Lietuvos vidurkiu, 2013 – 2017 m. m.

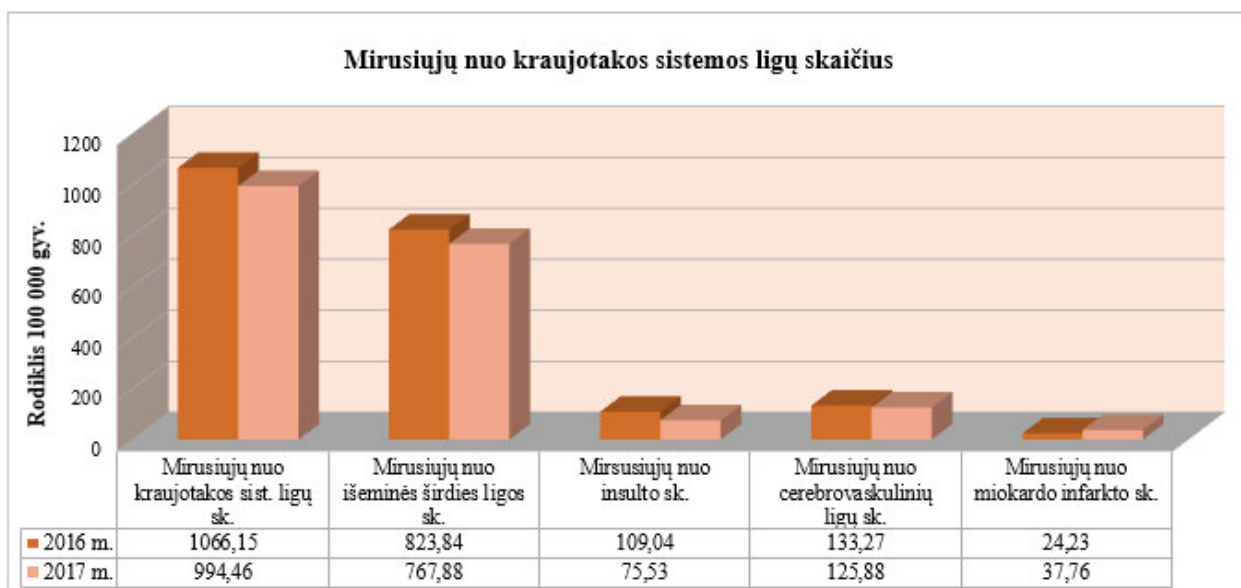
Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Iš žemiau pateiktos diagramos (žr. 4 pav.) galime matyti, kad didžiausias mirtingumas yra mirtingumas nuo išeminės širdies ligos ir yra didesnis už Lietuvos vidurkį. Palyginus 2017 m. rodiklius su 2016 m., matomas tendencingas mažėjimas mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų, išskyrus, mirusiųjų nuo miokardo infarkto skaičius yra didesnis (žr. 5 pav.).

4 pav. Mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų sk. 100 000 gyv. Pagėgių sav. palyginimas su Lietuvos vidurkiu, 2017 m.

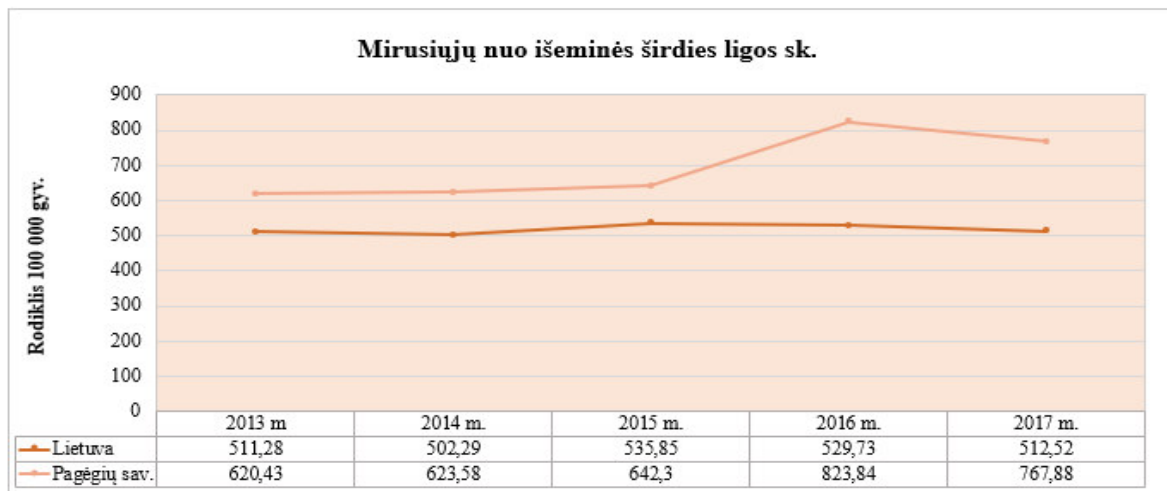
Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

5 pav. Mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų sk. 100 000 gyv. Pagėgių sav. 2016-2017 m.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Analizuojant mirtingumo nuo išeminės širdies ligos rodiklį 2013–2017 m. m. laikotarpiu, pastebima, kad šis rodiklis Pagėgių sav. 2015 – 2016 m. m. stipriai padidėjo ir ženkliai viršijo Lietuvos rodiklį (žr. 6 pav.), tačiau rodiklis 2017 m. nežymiai sumažėjo.

6 pav. Mirusiųjų nuo išeminės širdies ligos sk. 100 000 gyv. Pagėgių sav. palyginimas su Lietuvos vidurkiu, 2013 - 2017 m. m.

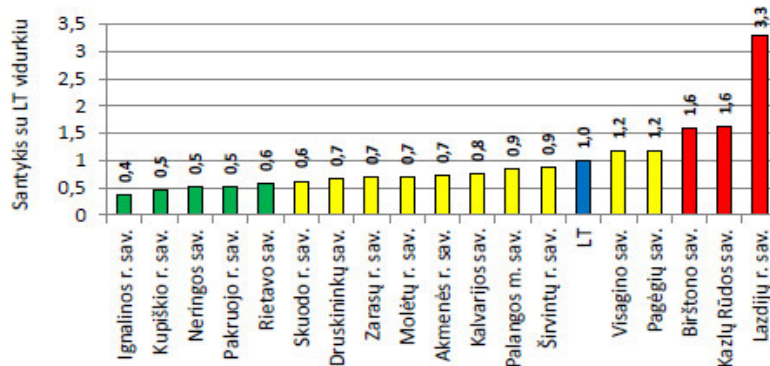
Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

2.1.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU

Cukrinis diabetas (CD) – sparčiai plintanti lėtinė liga, įgaunanti epidemijos mastą daugelyje šalių. Pasaulyje daugėja tiek sergančių I tipo, tiek II tipo CD, kuris sudaro 80 – 90 proc. visų CD atvejų. Pasaulio Sveikatos Organizacijos duomenimis, CD serga daugiau nei 420 mln. žmonių pasaulyje.

2017 m. 17 607 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime buvo užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas). Sergamumas šia liga 2017 m. buvo 62,3/10 000 gyv. (2016 m. – 45,6/10 000 gyv.).

Pagėgių savivaldybėje rodiklis - sergamumas II tipo diabetu pateko į geltonąją zoną ir artėja raudonos zonos, todėl reikėtų atkreipti dėmesį į šį rodiklį (73/10 000 gyv., t.y. 58 abs.sk.) (žr. 7 pav.).

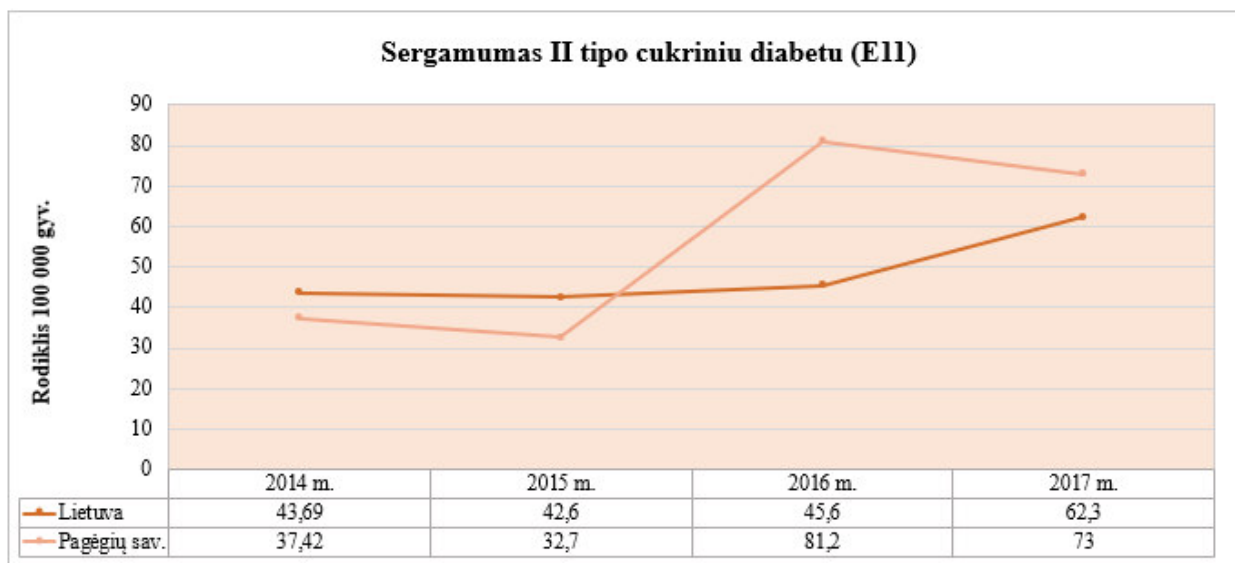

7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyv.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse, Vilnius, 2018

Analizuojant sergamumo II tipo cukriniu diabetu Pagėgių savivaldybėje rodiklius 2014-2015

m. m., pastebimas žymus II tipo cukrinio diabeto sergamumo augimas 2015 – 2016 metais, tačiau šis rodiklis 2016 – 2017 m. m. sumažėjo, bet išliko aukštesnis už Lietuvos rodiklį (žr. 8 pav.).

8 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3. APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS

Apibendrinus Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos būklę pastebima, kad daugelis rodiklių apibūdinančių socialinę padėtį patenka į raudoną zoną, t.y. mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius, socialinės rizikos šeimų skaičius, ilgalaikio nedarbo lygis, gyventojų skaičiaus pokytis, mokinių, mokyklose gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius, socialinės pašalpos gavėjų skaičius. Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę. Pastebima, kad Pagėgių savivaldybėje rodikliai apibūdinantys lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę patenka į geltoną zoną.

Iš pagrindinių rodiklių sąrašo išskirtos prioritetingos sritys: ilgalaikio nedarbo lygis, mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų ir sergamumas II tipo cukriniu diabetu. Palyginus rodiklius su 2016 m., matomas tendencingas mažėjimas mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų, išskyrus, mirusiųjų nuo miokardo infarkto - pastebimas rodiklio padidėjimas. Taip pat mažėja ir sergančių II tipo cukriniu diabetu, tačiau rodiklis išlieka geltonoje zonoje, kurį reikia stebėti.

Šių dviejų sričių ligos galėtų būti išgydomos arba išvengiamos skatinant gyventojus naudotis prevencinių programų ir diagnostikos priemonių galimybėmis. Rodiklis – ilgalaikis nedarbo lygis, taip pat yra geltonoje zonoje, tačiau jis yra labai aktualus dėl to, kad įtakoja kitus rodiklius bei sveikatos būklę savivaldybėje. Didelis ir augantis nedarbas yra problema, kuri gali turėti daug neigiamų pasekmių. Nedarbas mažina žmonių pajamas, smukdo šalies ekonomiką, o svarbiausia – sukelia psichologinių ir socialinių problemų. Nedarbas stabdo žmogaus socialinę raidą, mažina jo galimybes motyvaciją, aktyvumą, savirealizacijos galimybes. Visa tai įtakoja žmogaus fizinę, emocinę ir psichologinę sveikatos būklę, kuri yra

neatsiejama kiekvieno žmogaus pilnaverčio gyvenimo kokybės dalis. Todėl jį galima mažinti, įgyvendinant nedarbo mažinimo, užimtumo programas, kuriant naujas darbo vietas, skatinant savanorystę, kuri gali padėti tokiam žmogui atrasti savanoriškos veiklos, padeda pažinti save, skatina pasitikėjimą. Visa ši visuma glaudžiai susijusi su žmonių psichinės bei fizinės sveikatos stiprinimu ir išsaugojimu.

• Rekomendacijos mažinti ilgalaikio nedarbo lygį:

Įgyvendinti savivaldybės užimtumo didinimo programą, siekiant palengvinti ilgą laiką nedirbusių asmenų perėjimą nuo nedarbo prie užimtumo darbo rinkoje.

Skatinti ilgalaikius bedarbius dalyvauti savivaldybės užimtumo didinimo programoje, siekiant mažinti socialinę įtampą ir atskirtį tarp bendruomenės narių, skatinti savanorystę, ugdyti bedarbių socialinius, darbinius įgūdžius ir padidinti jų galimybes susirasti darbą, nes šie asmenys paprastai ilgą laiką būna ekonomiškai neaktyvūs, praradę darbinius įgūdžius, kvalifikaciją ar socialinius gebėjimus ar jų visai neturi.

Skirti didesnę dėmesį aktyvios darbo rinkos programoms: viešųjų darbų organizavimui, bedarbių pirminiam mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui, darbo pasiūlai ir paieškai, užimtumo rėmimui.

Bendradarbiauti su Klaipėdos klientų aptarnavimo departamento Tauragės skyriumi, kad būtų glaudesnis tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir užtikrinamas valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir (ar) organizacijų, teikiančių užimtumo skatinimo, motyvavimo paslaugas ir piniginę socialinę paramą nedirbantiems asmenims, veiklos koordinavimas.

Siekiant kurti saugesnę socialinę aplinką, mažinant sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį, siūloma skatinti glaudesnę sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir kitų institucijų bendradarbiavimą politiniame lygmenyje.

Teikiant pagalbą, atsižvelgti individualius bedarbio poreikius, didžiausią dėmesį skiriant ilgalaikiams bedarbiams, kurie gauna socialinę paramą (pvz. mažas pajamas gaunantiems ar iš vis jų negaunantiems asmenims, parama maisto produktais per labdaros paramos fondą „Maisto bankas“).

Pagal poreikį, seniūnijos gali organizuoti laikino pobūdžio darbus seniūnijos teritorijoje esančiose biudžetinėse įstaigose.

Ugdyti sveikos gyvensenos įgūdžius, vykdyti švietėjišką veiklą apie žalingų įpročių žalą, psichinę, fizinę sveikatą, psichologinę, emocinę būklę, didinti sveikatos raštingumą darbo neturintiems asmenims.

Skatinti savivaldybės gyventojus aktyviau įsijungti į sveikatinimo veiklą, organizuojant paskaitas, seminarus, renginius, akcijas, įvairius sveikatinimo užsiėmimus, formuoti sveikos gyvensenos nuostatas.

• Rekomendacijos mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų srities gerinimui:

Plėtoti asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros sektorių bendradarbiavimą, siekiant aukštesnių profilaktinių patikrų rezultatų, ieškoti bendradarbiavimo būdų.

Efektyviai organizuoti ir vykdyti širdies ir kraujagyslių ligų programą. Bendradarbiaujant su pirminės priežiūros centrais ir šeimos gydytojais įtraukti kuo daugiau rizikos grupėje esančius pacientus.

Tęsti fizinio aktyvumo populiarinimą bei mokymus, įtraukti kuo daugiau darbingo amžiaus žmonių. Skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Šilutės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuro, bendruomenių, bendrojo ugdymo, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose.

• Rekomendacijos sergamumo II tipo cukriniu diabetu srities gerinimui:

Pagal kompetenciją užtikrinti, kad pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vykdytų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016

m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. V-615 patvirtintą „Širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto rizikos grupių asmenų sveikatos stiprinimo tvarkos aprašą“ ir jo reikalavimus. Šeimos gydytojai prisirašiusius rizikos grupės asmenis privalo informuoti ir paskatinti dalyvauti Programoje bei vykdyti kitas Programoje nustatytas funkcijas. Vadovaujantis iš ASPĮ gautu rizikos grupei priklausančiu pacientų sąrašu, sudaryti 10–20 asmenų grupes bei organizuoti praktinius ir teorinius užsiėmimus apie sveiką gyvenseną, mitybos reikšmę, širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos veiksnius, komplikacijas, fizinio aktyvumo reikšmę, streso reikšmę, teikiamos individualios tolesnio sveikatos stiprinimo rekomendacijos.

Vykdyti švietėjiškas priemones, siekiant didesnio gyventojų susidomėjimo sveikata, skleisti informaciją apie cukrinį diabetą.

Aktyviau mokyti vaikus kuo ankstyvesniame amžiuje tinkamų gyvensenos įpročių, didinti tėvų atsakomybę už savo vaikų sveikatą.

Asmens sveikatos, visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms nuolat konsultuoti gyventojus, turinčius sveikatos rizikos veiksnius, dėl galimybių ir būdų šiems veiksniams mažinti.
